

volna teljes kötetet. Heinrich az összes költeményeket közli — csak a mindmáig kiadatlan töredékes *Kupa támadásának* hiányát sajnáljuk — még pedig hiven a Döbrentei gondozta eddig leghitelesebb szöveghez. Kármán művei közül a *Fannin* kívül az *Uránia* bevezetését és a nemzet csinosodásáról szóló két tanulmányt kapjuk, de szerettük volna *A módít* s a bár félben maradt, de igen érdekes regénykísérletet, a *Fejvesztéséget*, olvasni. A két bevezetés az írók életét és műveit ismerteti, röviden de alaposan, minden fölösleges cífraság nélkül s az értékelésükre megkívántató adatokat az olvasó rendelkezésére bocsátva.

A **Magyar Népballadákat** ENDRÓDI SÁNDOR válogatta össze. Ez a tizenötíves gyűjtemény az egész vállalatnak egyik legelhibázottabb kötete. A fölületességét, amellyel össze van állítva, már az a külső jelenség is mutatja, hogy a kötet címe a címlapon *Magyar Népballadák*, a lapfejekken pedig *Magyar népköltészet*. Még érdekesebbek azok a csoportok, amelyekbe Endrődi költői szeszélye a balladákat osztályozta: *Székely balladák*, *A kuruc korszak népballadái*, *Apró történetek*, *Népballadák*. Akinek a poétikai terminusokról ilyen homályos fogalmak vannak, az, elképzelhető, milyen tarka változatosságban adja a második két csoportban a balladákat. Fokozza a tartalom vegyességét, hogy a balladák közé nagy számmal sorol lírai költeményeket, dalokat vagy dalszerű költeményeket. A kuruc balladák között ott találjuk a *Bujdosó szegény legény* énekét (ha ez is ballada, akkor az első balladát irodalmunkban Balassi Bálint írta) s az *Apró történetek* csoportjának legalább egy felére a legnagyobb jóakarral sem lehet ráfogni, hogy ballada. (*A pozsonyi kisasszony*, *A tücsök meg a légy lakodalma*, *A kis lány*, *Az Úr Jézus-Krisztusról* stb.) A bevezetés értelmes, világos, de mindössze négy lap, így alig ad többet, mint az eddigi gyűjtemények rövidre vont ismertetését. Ez pedig a leglaikusabb, tehát legkevesebbet váró közönség követeléseit sem elégíti ki.

Császár Elemér.

Külföldi lapszemle.

Frauenbildung. Zeitschrift für die gesamten Interessen des weiblichen Unterrichtswesens. Herausgegeben von Professor **Dr. J. Wychgram.** V. Jahrgang. 1906. VII., VIII., IX. füz.

E folyóirat VII. füzetében *Dr. Noodt* berlini tanár a természettudósok Meránban tartott kongresszusán készített tervezeteknek a liceumok geometriai oktatásában való mikénti felhasználását veszi vizsgálat alá. Fejtegetésének főbb pontjait a következőkben vázolhatjuk:

Mindenekelőtt mellőzendő minden, aminek megértése és alkalmazása bizonyos mérvű rutint tételez fel. Különöstől haladjunk az általános-hoz, egyszerűtől az összetetthez. Az első órákon összehasonlításokkal, nagyságoknak szemmérték szerinti megítélésével, szóval szemléltetéssel foglalkozunk. Azután győződünk meg a szemléltetett tárgyak eltávolítása után, hogy emlékeznek-e a látottakra. A geometriai fogalmak megismertetésénél ne a pont fogalmából induljunk ki, hanem kezdjük a kockánál s úgy haladjunk a lap és vonal fogalmán át a pont fogalmához. Emlékeztessünk azon geometriai ismeretekre, melyeket a növendékek magokkal hoztak. Sohase használjunk olyan kész modelleket, melyeket a növendékek maguk is el tudnak készíteni. Nagy súlyt kell helyezni arra, hogy a növendékek az önálló tevékenységhez, gondolkodáshoz szokjanak. Lassan haladjunk s addig ne adjunk új tételeket, míg az eddigiekkel kellően nem barátkoztak meg. A direkt bizonyítást, ahol csak lehetséges, helyezzük elébe az indirektnek. A tételeket ne ismertessük, mint kész tételeket, hanem a tanulók lássák a tételek keletkezését és praktikus hasznát; hiszen a geometriai még inkább praktikus szükségleteknek köszöni keletkezését, mint bármely más tudomány. Ezzel nagy mértékben fokozzuk a növendékek érdeklődését.

Vegyük a tanítás folyamán igénybe a szemléltetést: a paralellák teoriájánál; a kongruencia tételeknél, az ú. n. geometriai alapkonstruációknál, a derékszögű és ferdeszögű paralelagrammák tulajdonságainak ismertetésénél; a kör definiálásánál stb. De miután valamely tételre szemlélet, mérés által rájöttek, akkor ismertetni kell velük azon tétel szigorú bizonyítását is; olyan fontos tételt, mint a Pythagoras tétele több oldalról világítsunk meg; az arányosság, az idomok hasonlósága iránti érdeklődést már a geografiában fel kellett kelteni; azon esetet, amikor két távolság inkommensurábilis, nem kell a liceumokban tárgyalni; szabályos sokszögek tárgyalásánál a sokszöget meghatározó háromszöget nem elég felrajzolni, hanem papirosból vagy fából ki kell vágni; a körre vonatkozó számításokat a II-nek tapasztalati úton való meghatározásával vezethetjük be. A stereometriai tanításánál a legfontosabb az, hogy valamely eszközzel a térbeli idomokat a növendékek előtt a térben konstruáljuk, nem pedig a síkban rajzoljuk. A trigonometriából elég a derékszögű és ferdeszögű háromszögek megoldását és a szögfüggvényeknek a körben való előállítását tanítani s ezeknek sokoldalú érdekes gyakorlati alkalmazásait. Koordináta rendszerrel célszerű ábrázolni a trigonometriai függvényeket s bemutatni ilyen módon az ő periodikus voltukat. A függvény fogalmával és analitikai geometria elemeivel való megismerkedés zárja le az anyagot.

Dr. Gaudig lipcei professzor ismerteti azon általa összeállított elveket, melyeket a «Verein für das höhere Mädchenschulwesen» az 1906. évi gyűlésén Drezdában alapul vett a leányoknak az egyetemi tanulmányokra való előkészítésének tárgyalásánál.

Dr. J. Wychgram professzor elmondja egy nagyon aktuális kérdésre-, t. i. a felsőbb leányiskoláknak átalakítására, vonatkozó véleményét.

A VIII. és IX. füzet — bő tartalommal — együtt jelent meg. A sok érdekes közleményből — melyek között ott találjuk *Paust* liegnitzi tanárnak az evangélikus hittan tanításáról; *dr. Lohmann* igazgatónak az egységes osztályozásról; *Amalie Nix* az amerikai iskolákról írt értekezését — a következőket emelem ki.

Oppenheim Róza azokat a módszereket ismerteti, amelyeket az egyes gyermekek intelligenciája fokának megállapítására szoktak alkalmazni. Ezeket a módszereket általában két csoportra lehet osztani: 1. antropometrikus, 2. pszichológiai módszerre. Az antropometrikus módszerrel a fej méreteiből akarnak a gyermek intelligenciájának fokára következtetni, abból a feltevésből indulva ki, hogy az intelligencia a fej nagyságával direkt összefüggésben van. Ezen Gall és Spurzheim által megkezdett vizsgálatok eredményeit tetemesen kibővítették Binet vizsgálatai. Ezen közvetett módszerrel szemben a pszichológiai módszerek magát az intelligenciát veszik vizsgálat alá. Amerikában egyszerű eljárások és eszközök alakultak ki, melyekkel a gyermek érzékeit: hallásának és látásának élességét, hangok, színek, világossági fokokra vonatkozó megkülönböztető képességét, a bőrnek a nyomás, hőérzetek és fájdalomérzetek iránti érzékenységet, szag és íz iránti érzékenységet stb. — veszik vizsgálat alá. Ha elemi jelenségeket vizsgálnak, akkor német módszerről, ha ellenben komplikált jelenségeket; mint pl. az emlékezeteit, a fantázia-képeket stb. vizsgálnak, akkor francia módszerről beszélnek. Ezen utóbbinak megalkotója Binet, aki Henri-vel együtt végezte vizsgálatait, még pedig iskolás gyermekeken. Binet módszerét Ebbinghaus módosította s ebben a módosított formában kombinációs módszer a neve, mert a kombináló képességet veszi az intelligencia mértékeül s ezt vizsgálja. Meumann az emlékező és a reprodukáló képességet vizsgálja.

Noack Margit a gyermekek rajzairól ír egy tartalmas cikket. Az idevágó vizsgálatoknak eredményeit a következőkben vázolhatjuk. A gyermekeknek közös sajátáguk, hogy nagy hajlam van bennök a játszásra. Ezen hajlamot annak, aki helyes, harmónikus nevelésre törekszik, nem szabad kevésre becsülni. Ennek egyik nyilvánulási formája a gyermekeknél a rajzolás iránt való előszeretet. Ennek sincsen, épen mint a művészetnek, praktikus célja; egyetlen célja az, hogy a szer-

vezetet bizonyos feszültségi érzetektől feloldja, hogy energiát szabadítson fel. Az ismeretlen jelenségeket megismeri a gyermek az által, hogy rajzolva utánképzí azokat. Egy öt éves gyermek, akinek tudatába jutott a «lélek» fogalma, ezt érzékelhetővé akarta tenni s egy rugóra emlékeztető rajzot készített a törzsön belül. Egy másik gyermek a háborút akarta rajzolni s rajzolt a levegőbe össze-vissza röpködő gömböket (talán ágyúgolyókat). Rajzukat oly tökéletesnek tartják, hogy végtelenül meg vannak sértve, ha valaki nem érti meg azt. Minden újat akként rajzol meg a gyermek, hogy a már ismertnek rendeli alá. Előbb mindent, ami két lábon jár, a «férfi» fogalma alá rendel, a hol a «férfi» = «ember.» Csak később differenciál. A férfinék szakált, a nőnek hosszú ruhát rajzol. Ez adja meg a gyermeki rajzoknak a nagy pädagogiai jelentőséget: rajzolva bővíti ismereteit, amit egyszer rajzolva analizált, azt sohasem felejtí el. Természetesen a rajzoláshoz tartozik kiegészítőként a mintázás. A gyermeki rajzok anyaga elsősorban az ismeretek terjedelmétől függ. De ezen belül érdekes törvényszerűségeket találunk. Minél fiatalabb és szellemileg fejletlenebb egy gyermek, annál inkább van érdeklődésének középpontjában az ember. Csak később rajzolják az ember környezetét, itt is elsősorban az élőt. Tájakat nagyon ritkán rajzolnak. Ugyanaz a törvényszerűség ez, amit primitív népek művészetében találunk. Az ábrázolandónak csak azon elemít rajzolja, amely neki feltűnt, tehát amely az ő szempontjából fontos s sohasem rajzolja azt, ami előtte van, hanem mindig emlékezetből. A rajzolandónak azon eleméit, melyeket a nyelv külön névvel jelöl meg, ő is különállóknak rajzolja. Minthogy a legfeltűnőbbet, a leglényegesebbet rajzolja, azért rajza sokszor karrikatura. A szín nem ilyen lényeges elem, azért nem fest, csupán rajzol. A rajz technikájában és az ábrázolandó személyek számában egyaránt takarékos. Kevés vonallal rajzol; egy osztályt négy-öt gyermekkel jelez stb. Technikai tudásához képest nagyon ügyesen tudja kifejezni azt, amit fontosnak tart. Bár látják a perspektívát, de perspektivikusan ritkán rajzolnak (akár a japánok). Egész általánosságban mondhatjuk, hogy a gyermek-rajzok analógiákat mutatnak a képzőművészet fejlődésével.

Hancsókné Wolkenberg Ilona.

*

Zeitschrift für das Realschulwesen. (Wien, 1907, 1—4. füzet.)

1. füzet. *Ernst Pál* (Wien) a magyar származású Petzval József hírneves matematikus születésének 100. évfordulója alkalmából (1907 január 6.) bemutatja képben és ismerteti azt a «Guitharfe» c. hangszeret, melyet Petzval a 31-es hangrendszer alapján szerkesztett és a